

Ihmisen ympäristösuhde

2. Vastuu luonnosta (Suomen Humanistiliitto ry periaateohjelma)

Luonto on monimutkainen systeemikokonaisuus, jonka yksi osa on ihminen. Muihin elollisiin verrattuna ihmisellä on ylivoimaiset kognitiiviset ja kommunikaatiokyvyt. **On kuitenkin syytä pitää mielessä, että ihminen tarvitsee luontoa, mutta luonto ei välttämättä tarvitse ihmistä.** Ihminen on katsonut oikeudekseen hyödyntää luontoa tavalla, mikä on järkyttänyt luonnon tasapainoa niin, että ihmiskunnan selviytymiseksi tarvitaan vahvoja tekoja. Jo oman etunsa vuoksi, on ihmisyhteisöjen otettava vastuu siitä, että luontoa hyödynnetään kestäväällä ja oikeudenmukaisella tavalla ja tehdään tarvittavat toimenpiteet luonnon tasapainon parantamiseksi.

Metsästäjä-keräilijöillä oli ympäristöön erilainen suhde kuin meillä. He olivat osa luontoa ja kunnioittivat sitä. He ottivat sen, mitä tarvitsivat, ja hyödynsivät ottamastaan kaiken mahdollisuuden. Ilmaston vaihtelut vaikuttivat jo silloin. Eläinten ja ihmisten oli sopeuduttava kulloisiinkin olosuhteisiin. Tilaa riitti ja ihmiset hyvinäkin aikoina vaelsivat ihmeen pitkiä matkoja.

Karjanhoidon ja maanviljelyn on yleensä ajateltu olleen edistystä ja helpottaneen ihmisten elämää. Viime vuosina on esitetty erilaisia näkemyksiä. Esimerkiksi suositut tietokirjailijat Yuval Noah Harari ja Rutger Bregman katsovat luonnon tuhoamisen ja ihmisen orjuuttamisen alkaneen maanviljelyn myötä. Mutta kun asiaa ajattelee, niin varsin harva meistä olisi valmis elämään metsästäjä-keräilijän elämää ympärivuorokautisesti. Uudet elinkeinot lisäsivät ihmisten määrää ja niin oli otettava lisää luontoa ihmisen palveluun. Resursseista käytiin kilpailua, myös sotia. Ihmisen elämä oli kuitenkin riippuvainen luonnonolosuhteista. Kylmät ajanjaksot koituivat turmioksi.

Teollistuminen muutti ratkaisevasti ihmisen luontosuhdetta. Ihmisten aineellinen elintaso nousi monikertaiseksi entiseen verrattuna, eikä ympäristön saastumista ja luonnonvarojen käyttöä aluksi pyritty mitenkään rajoittamaan. Vasta, kun vauraampienkin ihmisten elämä vaikeutui, osattiin asiaan kiinnittää huomiota. Monin paikoin saastumista saatiin kuriin teknisillä ratkaisuilla ja luontopääoman riittävyyteenkin herätettiin 1970-luvulla. Luonto korjaa itseään, kun siihen annetaan mahdollisuus. Ongelmat ovat kuitenkin yhä olemassa myös tietotekniikan aikakaudella.

Ilmastonvaihteluja on ”luonnostaan”, mutta nyt ilmaston lämpeneminen on nyt niin rajua ihmisten toimien seurauksena, että luonto ei enää sopeutua. Vaikka lajikatoa on ollut homo sapiensin aikana jo metsästäjä-keräilijöiden tallatessa tätä palloa, on se nyt pelottavan nopeaa. Kun väestömäärä on räjähtänyt viimeisen sadan vuoden aikana, on teollisuuden raaka-aineiden tarve myös lisääntynyt ja maatalouskin muuttunut teolliseksi, olemme tulleet sellaiseen tilanteeseen, että ihmiskunnan on toteutettava voimakkaita toimenpiteitä tasapainon parantamiseksi.

Vielä meillä on aikaa, mutta sitä ei ole tuhlettavaksi. Fossiilisten polttoaineiden käyttö on saatava minimiin, saastuminen kuriin, ruokaturvasta ja vesivaroista on pystyttävä huolehtimaan sekä suojeltava maapallon keuhkoja sekä luontoa myös vähenevälle eläinpopulaatiolle. Resurssit jakautuvat myös meidän ihmisten kesken niin epätasaisesti, että se on omiaan aiheuttamaan sotia ja pakolaisuutta. Ongelmat, mutta myös mahdollisuudet, liittyvät toisiinsa. Ratkaisut ovat sellaisia, joita voidaan toteuttaa lainsäädännön ja valtioiden välisen yhteistyön avulla. Tiedemaailma on kertonut, mitä pitää tehdä, meiltä pitää vain löytyä rohkeutta toteuttaa toimenpiteitä. Helppoa se ei tule olemaan.

Teknologiaa on tai sitä kehitetään moniin ongelmiin ja taloustieteessäkin on tapahtumassa paradigman muutos. Nyt halutaan elinkeinoelämän avulla rakentaa parempaa, oikeudenmukaisempaa ja kestävämpää maailmaa. Puhdas energia, kiertotalous ja uudenlainen tapa tuottaa ruokaa on suomalaisille mahdollisuus. Se lisää optimismia. Palaamme tavallaan alkuun: sen, mitä luonnosta otamme, käytämme myös tuhlaamatta. Tarkkana pitää olla, ettemme ulkoista luonnon tuhoamista, saastumista tai ihmisten huonoa kohtelua muualle maailmaan.

Kyllä uusi suhtautuminen vaikuttaa myös meidän jokapäiväiseen elämäämme, mutta siinäkin on jo selviä merkkejä muutoshalukkuudesta. Mietimme, minkälaisia investointeja suosimme, miten liikumme, miten kotimme lämmitämme, olemme valmiita jopa muuttamaan ruokailutottumuksiamme, laitamme rahamme mieluummin kulttuuripalveluihin, kuin turhaan tavaraan.

Luonto ei ole pelkkä resurssi taloudelle, vaan lisää merkittävästi ihmisen hyvinvointia. Luonto virkistää, lohduttaa ja suojelee meitä. Sen on tämä korona-aika selvästi näyttänyt. Monet meistä kokevat luonnossa pyhää silloin, kun se on kauneimmillaan, mutta myös silloin, kun se on rajuimmillaan. Meillä on tietoa ja mahdollisuuksia terveempään luontosuhteeseen, tarvitsemme vain eettistä mielenlaatua ja tahtoa toteuttaa uusi se.

Irma Peiponen